

EXIT NORDEN? Fire fremtidsbilleder

Af *Leif Kajberg*

SIU, der står for Stiftelsen for Industriutvikling i Norden, barslede i foråret 2000 med en tænketank, der fik i opdrag at arbejde med det grundlæggende spørgsmål: Findes Norden i 2020? Tænketanken talte syv unge nordiske medborgere med akademisk uddannelsesbaggrund, og den var sammensat således, at hvert af de nordiske lande var repræsenteret med mindst ét medlem. Visionsmageri og

krystalkuglekiggeri stod på dagsordenen. Scenarieudvikling kalder man ofte den slags fremtidsbeskrivende øvelser. Men de syv unge havde frit spil i deres arbejde med nordiske fremtidsforestillinger. De var ikke bundet af et på forhånd fastlagt metodisk skema. Samarbejde og idéudveksling fandt sted på møder i de fem nordiske hovedstæder og "virtuelt", dvs. via internet og elektronisk post. Undervejs i processen kunne de trække på bistand fra Institut for Fremtidsforskning, København. Medlemmerne af de unges tænketank tænkte mange dristige og spændende tanker, og hovedbudskabet, de nåede frem til, er, at Norden slet ikke findes, når år 2020 oprinder.

Men hvad er Norden egentlig?

Først skulle de unge scenarieudviklere nå til enighed om, hvordan Norden i det hele taget defineres, hvad Norden egentlig er for en sær størrelse. Kendt er det fx, at der er store indbyrdes forskelle mellem de nordiske lande, men udadtil i mange udlændinges forestillingsverden fremstår de nordiske lande og Norden som en enhed, som en ret homogen konstruktion med klare kendetegn og fælles træk, og fælles værdier. Kendt er også de nordiske landes samarbejde på mange fronter, internationalt, kulturelt og handelsmæssigt. Efter en længere fase med udvekslinger af holdninger og synspunkter nåede gruppen af unge frem til et bud på en fælles definition af Norden: "Norden er en dynamisk størrelse, der har udviklet

sig i løbet af regionens historie. Norden er en politisk og kulturel enhed formet af skandinaviske værdier." Gruppen gik i gang med at indkredse de udfordringer og de forandringsfaktorer, som Norden i lighed med resten af verden står over for i de kommende 20 år. Hvad er det for kræfter, som skaber forandringer,

"Norden er en dynamisk størrelse, der har udviklet sig i løbet af regionens historie. Norden er en politisk og kulturel enhed formet af skandinaviske værdier"

hvilke forandringsfaktorer er de væsentligste, og hvordan vil de påvirke de nordiske samfund?

Scenariemagerne taler om "megatrends" – hovedstrømninger eller hovedtendenser. De unge scenarieaktører fandt efter grundigt forarbejde frem til fire dominerende "megatrends", tendenser, de forudsiger vil manifestere sig de næste 20 år:

- 1 Eskalering af den teknologiske udvikling
- 2 Fortsat globalisering
- 3 Øget forsørgerbyrde
- 4 EU's udvikling

Ikke just de banebrydende forudsigelser, kunne man måske sige, og heller ikke iagttagelser, der for alvor vil vække til modsigelse.

Risici og trusler

I forlængelse af analysen af de så-

LÆS I BLADET

EXIT NORDEN?

Fire fremtidsbilleder

Af *Leif Kajberg*..... side 1

Tilbageblik på en fremsynet debat

Af *Jesper Morville*..... side 4

„Myten om Rigsfællesskabet“

Anmeldelse af Jakob Buhl..side 7

Danmark kunne have hindret

Frankrigs kriseramte valgdag

Af *Poul Erik Søe*..... side 8

Mentale barrierer i Øresund

Af *Leif Kajberg*..... side 10

Indkaldelse til

Frit Nordens årsmøde.....side 12

Nordiske Noter

Af *Leif Kajberg*.....side 12

kaldte megatrends prøvede de unge tænketankmedlemmer at indkredse de trusler og farer, den nordiske model og nordisk identitet, velfærd og demokrati står over for. Følgende risici og trusselsbilleder blev klarlagt som resultat af overvejelserne og fremhævet som væsentlige:

1) Bevarelse af arbejdsstyrkens omfang og dens vedligeholdelse, fornyelse og høje kvalifikationsniveau er indiskutabel. Derfor er initiativer påkrævede allerede i disse år. Men nationale sprog og insisteren på egen nationalitet (fx danskhed, dansk kultur og den danske model) kan hæmme den nødvendige indvandring. Dvs. den indvandring, der skal til som led i bestræbelserne på at forny og øge arbejdsstyrken. Kommentar: Det er noget af en hvepserede at stikke hånden ned i (migration, indvandring, udlændingepolitik, integrationspolitik, arbejdsmarkedspolitik, befolkningspolitik, stedsbundethed contra global mobilitet, nationalstatens legitimitet, bevarelse af dan-

Frit NORDEN

Redaktion:

Leif Kajberg (ansvarshavende)
Klirevænget 31, 2880 Bagsværd
Tlf. 44 98 29 32
Bent Brier, Jesper Morville,
Jakob Buhl

Redaktionspanel:

Ib Christensen
Kurt Francis Madsen
Poul Erik Søb

Abonnement: Dkr. 90,-

Annoncer:

Dkr. 2,- pr. spalte-mm
ekskl. tillæg for farver,
ekskl. moms

Tryk: Toptryk, Gråsten

ske, norske, svenske, finske og islandske værdier m.m.), som de unge behændigt, og måske politisk korrekt, undgår at formulere sig mere direkte og kontant om udadtil. Og det kan man måske godt forstå, når man betænker, hvor meget sprængstof og hvor heftige og følelsesladede debatter, disse emner og problemstillinger kan invitere til. Hjemlige nylige bogudgivelser har klart demonstreret dette.

2) Den trussel mod velfærdens videreførelse, som kommer fra en øget forsørgerbyrde. Det er vist det, som nogle skråsikkert og med sans for den dramatiske stemmeføring har kaldt "ældrebomben."

3) Isolerede små markeder begrænser mulighederne for at skabe øget vækst. På den anden side kan de åbne deregulerede markeder – altså efter EU's, WTOs og de herskende politiske klassers recept – risikere at frembringe en situation, hvor de største, men ikke nødvendigvis de bedste, aktører i erhvervslivet bliver vindere og kan konsolidere deres monopolstatus. Og hvor forbrugere bliver tabere, kunne man tilføje. Tænk blot på Danish Crown over for Hanegal (øko-logisk leverpostej). Men det er jo netop, hvad fx EU i nogen henseender har opnået med sit indre marked.

4) Flere og flere centrale politiske emner forudsætter eller nødvendiggør internationale samarbejdsordninger. Men bagsiden af medaljen er reduceret og svigtende demokratisk kontrol, og det har som sin konsekvens, at folk mister troen på politik og demokrati.

De fire scenarier

I deres arbejde med de nævnte megatrends og deres forandringspotentialer måtte de unge nordiske scenariemagere også tage hensyn til, at der naturnødvendigt vil være andre forandringsskabende faktorer, som over indflydelse, og som kan være af

langt mere uforudsigelig karakter. Analysegruppen nåede således frem til, at udviklingen af følgende to usikkerhedsfaktorer må forventes at have den største betydning for de nordiske samfund i år 2020: a) Hindringer for at Norden fortsat består og b) regionens homogenitet/heterogenitet i fremtiden (dvs. Nordens sammenhængskraft og forskellighed). På dette grundlag formulerede tænketankens medlemmer nedenstående fire fremtidsscenerier for Norden:

- 1 **Nationalistisk:**
homogenitet og mange barrierer
- 2 **Big Business:**
homogenitet og få barrierer
- 3 **Stærkt EU:**
heterogenitet og mange barrierer
- 4 **Liberal Utopia:**
heterogenitet og få barrierer

Det første scenarie er det, som påkalder sig størst interesse fra et Frit Norden-perspektiv. Overskriften er lidt forudindtaget og lyder en anelse bombastisk, men sådan er det måske, når tanker og forestillinger skal sættes på en kort formel. Nationalistisk er også et belastet ord og måske lidt misvisende i nogle sammenhænge. Men scenariet er ganske morsomt og tankevækkende og vel ikke så skeløjet ud fra vores selvforståelse, og det harmonerer også et stykke af vejen med vores visioner og idéer. Det er formuleret således:

Et spiseligt scenarie

"I 2020 er verden blevet kraftigt påvirket af neoromantisk naturorientering. Drivkraften er miljøbekymringen og troen på, at vi kan ændre naturen. Det er i dette scenarie en udbredt opfattelse, at det er meget vigtigt at have forståelse for naturen, når vi agerer. I 2020 bliver kulturelle forskelle set som noget positivt, det er naturen, der har skabt dem. Vi lever ikke i et multikulturelt samfund. De skandinaviske sprog er meget fremherskende. Vi kan simultantolke, derfor er det muligt at bibeholde de nationale sprog. Der er konflikter mel-

Det er vel langt henad vejen EU, der splitter Norden og spærrer af for de mere offensive og vidtrækkende politiske initiativer

lem by- og landbefolkninger især i Sverige og i Norge. Hvordan naturen skal (mis)bruges er et dominerende konfliktemne. Nye geografiske områder (Øresundsregionen) giver fællesskab og sammenhold i den neoromantiske verden. Velfærdsstaten har overlevet. Vi er stadig homogene og er enige om at indrette en velfærdsstat. EU er reduceret, og de nordiske lande er blevet styrket, der har gennem længere tid været en konflikt mellem Norden og EU. Norden er blevet så stærk, at vi kan tillade os at svække EU. Der er protektionisme inden for EU. Frihandelsstankgangen har det hårdt inden for EU, også i de nordiske lande - Norden beskytter sig selv. Frygten for hvad der vil ske med den nationale identitet som følge af øget indvandring fra den 3. verden har også givet grobund for scenariet.

De andre scenarier

Nogle få bemærkninger om indholdet i de tre øvrige scenarier, der har det træk til fælles, at de modsat det første scenarie ikke er specielt spiselige set med Frit Norden- og EU-modstanderøjne. Big Business-scenariet kalkulerer med nationalstaternes absolutte hendøen og regionernes opkomst. Norden er primært en region, og de enkelte nordiske landes nationale identitet er udvisket, ikke mindst under påvirkning af den fælles globale kultur (amerikaniseringen, kunne man måske sige). Fogh Rasmussens minimalstat stikker klart hovedet frem her, idet velfærden holdes på et minimum. Følgelig er den økonomiske ulighed og uligheden på andre områder markant.

„Et stærkt EU i en opdelt verden“-scenariet har som en underliggende stærk drivkraft globaliseringen. Fort Europea er en realitet, og EU fremtræder som en lukket blok over for omverdenen. Inden for EU-området er der vokset nye regions- og koalitionsdannelse frem, nye samarbejdsfora. EU er stærkt og Norden delt. Byerne er styrket markant på bekostning af landdistrikterne. Byerne er de økonomiske magtcentre. Den li-

berale samfundsmodel stortrives i dette scenarie. Den nordiske identitet fremtræder mere obskur og sammenfat, præget som den vil være af individuel, national og regional identitet.

Liberal Utopia er det fjerde og sidste af de skildrede scenarier. Her er minimalstaten gået helt grassat og liberalt tankegods sætter dagsordenen overalt. Liberale værdier bliver fremherskende, og individualiseringen er i højsædet. Interessant nok har EU ikke en særlig stærk position i den verden, der tegnes i dette scenarie. Samfundet er åbent, og den globale identitet er trængt igennem i alle sammenhænge. Fremskriver man dagens udviklingslinier, forekommer dette scenarie vel ikke overvældende sandsynligt i betragtning af de rivaliseringer, spændinger og konflikter af etnisk, kulturel, politisk og økonomisk karakter, der er synlige i dag, og de tendenser til overvågningssamfund, som terrorfrygten har fremkaldt, men vi skal jo også helt frem til år 2020.

Kan Norden overleve?

Med de fire fremtidsbilleder i baghovedet stilles endelig spørgsmålet: Hvad vil der ske med Norden, den nordiske model og de nordiske værdier, kan modellen og værdierne og samfundssystemerne i vores del af verden overleve? Dette diskuteres i artiklen, og der skitseres efterfølgende en række offensive strategier. Forudsætningerne er: Økonomien skal være stærk, uddannelsen høj, skattetrykket skal forsvares internationalt, der skal sikres øget kulturel åbenhed, mobiliteten på arbejdsmarkedet overalt i Norden skal fremmes, og man skal kunne forfølge en karriere i et andet nordisk land, selv om man kun taler engelsk. Dvs. engelsk skal styrkes i uddannelsessystemet og anvendes som værktøj i det tværgående samarbejde mellem regioner og (nordiske) lande. De internationale

institutioner skal styrkes, og nationalstaterne må tilsvarende være indstillet på at vige, dvs. afgive suveræniteten. For at de nordiske lande skal kunne få succes, må de stå sammen udadtil internationalt. Det fremhæves, at den nuværende situation med et splittet Norden i forhold til EU ikke er gangbar på længere sigt. Norden skal markedsføre sig selv stærkere i den store verden med afsæt i den nordiske model og ved at åbne op i forhold til resten af verden. Alt sammen relevante overvejelser og bud på strategier, men scenarieproducenterne går lidt stille med dørene i denne efterfølgende strategidiskussion, når det gælder EU's rolle og EU og Norden. Et meget velkendt dilemma. For det er vel langt henad vejen EU, der splitter Norden og spærrer af for de mere offensive og vidtrækkende politiske initiativer. Spændende nybrud er der imidlertid i scenariet folkene, Finns Norden 2020-gruppens lancering af hvad de kalder verdens første transnationale digitale demokrati. På et interaktivt netsted (Internet) – www.norden2020.com - skal der gives folk i Norden mulighed for at formulere sig om egne fremtidsforestillinger ved at vælge mellem forskellige alternativer og ved at give egne bud på *trends* og alternativer. En spændende og visionær idé, men dens levedygtighed og betydning afhænger naturligvis af, i hvilket omfang folk virkelig griber denne mulighed. Genemslagskraften for initiativet er den kritiske faktor. Men fra Frit Nordens side vil vi da gerne give initiativet en chance og støtte op om det.

Artiklen, som ovennævnte referat bygger på, findes i: Fremtidsorientering, nr. 6, 2001, s. 22-25.

Tilbageblik på en fremsynet debat

- et kig i den første årgang af Frit Norden

af Jesper Morville

Også bladet Frit Norden kan om et par måneder fejre 30-årsjubilæum. Første nummer udkom i 1972 (ved årsskiftet, efter folkeafstemningerne i Norge og Danmark), og det er en god anledning til et spændende gensyn med den første årgang.

Hvorfor fejre jubilæer

Ved en genlæsning af nogle numre af Frit Nordens første årgang slår det én, hvor mange af artiklerne der var sandt profetiske. Sætninger springer i øjnene, der får en til at sige: Hvor har forfatteren dog fået ret.

Ved et jubilæum er det selvfølgelig også en meget ærlig sag at pege på den slags. Men et kig i et endnu spillevende blads første årgange bør give et dybere udbytte end tilfredsstillelsen ved at sige: "Hvad sagde vi!". Og formålet med denne tilbageskuende artikel er da heller ikke at give bladets forskellige forfattere karakter i profetiske evner. Det er snarere at se på, hvilke politiske problemer Frit Norden tog fat på dengang, hvilke af de problemer vi fortsat sidder i til halssén, og hvilke af Frit Nordens svar, der fortsat er aktuelle.

Frit Norden: Formålet med og baggrunden for et nyt tidsskrift

Frit Norden startede som bekendt som organisation i 1970, og bidrog i kampagnen op til folkeafstemningen om EF i 1972 med et af de lodigste og mest veldokumenterede bidrag, *Frit Nordens Hvidbog*. Efter sejren i Norge og nederlaget i Danmark og den akutte risiko for, at Danmark nu ville glide længere og længere bort fra det øvrige Norden, enedes man

om at starte udgivelsen af et fælles-nordisk tidsskrift, for at modvirke Nordens splittelse og "knytte nordiske frihedstiltag sammen".

Man følte et umiddelbart behov for at få analyseret resultatet af folkeafstemningerne i hhv. Danmark og Norge: Når store dele af nej-siden i begge lande havde kæmpet for de samme idealer: den nordiske model med vægt på nærhed og lighed, og imod EFs stordriftstænkning, hvordan kunne det så være, at udfaldet af afstemningerne blev så forskelligt? Der manglede helt åbenbart et nordisk organ til tydeliggørelse af den fællesnordiske bevidsthed; et organ for en fællesnordisk of-fentlighed.

Man ville også – med henblik på den fortsatte kamp imod EF - bruge bladet til at udveksle konkrete erfaringer landene imellem: hvordan påvirkede EF-medlemskabet faktisk danskernes hverdag, og hvor godt klarede de øvrige nordboer sig udenfor EF? Det var den "dagsaktuelle" side af sagen.

Derudover skulle bladet debattere visioner for videreudvikling af den nordiske model: "På frihedens grund skal vi blive folkelige og sociale laboratorier", som det hed i Nordens Frihedsbrev, formuleret af Frit Nordens første redaktør, Knud P.Pedersen. Frihedsbrevet tryktes både i Hvidbogen og i tidsskriftets første nummer. Man skulle "drage nytte af hinandens erfaringer og idéer".

Bladet anså fra starten kampen imod EF som en kamp om værdier og kultur (nærdemokrati og styring af

teknologien), ikke som en partipolitisk kamp. Og det anså kampen som en international, ikke en rent national eller nordisk kamp. Kampen annonceredes, med lederen af Norges Folkebevægelsen mod EF, Arne Haugestads ord, som "en sikring af nærdemokrati i verdenssamfundet". (FN nr.3, juli 1973)

Temaer og bidragsydere: et broget billede

En ting adskiller i et vist omfang de tidlige numre fra det Frit Norden, som vi kender i dag: artikler på norsk, svensk og dansk står smukt mellem hinanden. Der var en stor fast stok af bidragsydere fra alle nordiske lande. Blandt de flittigste bidragsydere er den netop nævnte højesteretsadvokat Arne Haugestad, leder af Norges Folkebevægelse mod EU, og redaktør Evert Kumm fra Sverige.

Der var hyppige indlæg fra England, bl.a. Sir Richard Body, der også kan fejre 30-årsjubilæum som ven af den danske EF/EU-modstand. Bladet var ikke "Nord-centrisk".

Sammenlignet med dagens Frit Norden handlede en større del af indlæggene om dagsaktuelle emner. Det er ikke så sælsomt i betragtning af, at

et af formålene med bladet som nævnt var at analysere resultaterne af de netop afholdte folkeafstemninger og kridte banen op til den fortsatte kamp, og at folkeafstemningerne i både Norge og Danmark medførte en politisk krise (regeringsskifte i Norge og kaosvalget i Danmark et år efter, der øgede antallet af partier i Folketinget fra 5 til 10).

Perspektiverne

En rød tråd gennem alle bidrag i de tidlige (såvel som i de senere) numre af bladet er, at et hovedproblem med EF er dets mangel på reelt demokrati. På blot lidt længere sigt vil det medvirke til øget fremmedgørelse af folk, at magten over teknologien, økonomien og den politiske magt i uskøn forening boltrer sig i Bruxelles, fjernt fra al kontrol. *"Vi skal sammen arbejde for veje til folkelig styring af teknologiens og økonomiens vældige kræfter. Vi skal blive blandt de forreste i humaniseringen af Den tredje Tekniske Revolution"* hedder det i Nordens Frihedsbrev. Sprogbrugen minder om, at de første numre af Frit Norden udkom ikke længe efter 1968 – i dag vil man, med lidt andre ord, udtrykke den samme bekymring overfor den uhammede økonomiske globalisering.

Konsekvenserne af dette demokratitab analyseres i artikel efter artikel, og de er mange: først og fremmest tabet af indflydelse over eget liv og samfund; dertil kommer tabet af tillid til de politikere, der har afvist enhver diskussion om politiske konsekvenser af EF-medlemskabet. Tabet af identitet, når man reelt ikke længere er herre i eget hus, kan også føre til en falsk nationalisme og fremmedfrygt.

Politik og bevidsthed

Dette sidste aspekt skildres grundigt i en artikel af Bent Brier i bladets første nummer:

"De nordiske landes fornemste kulturbidrag har bestået i evnen til gennem en demokratisk debat at

skabe rimelige og fleksible samfund. ... Det kan næppe bestrides, at selvtilfredshed og selvtilstrækkelighed parret med magelig materialisme er en del af det nordiske billede. Men hvor i verden findes trods alle vore erkendte mangler og truende tendenser en så gunstig kombination af udvikling, uddannelse, velstand, demokratisk tradition og smidig struktur som i Norden? ...

Vi nejsigere véd, hvad vi har mistet, og frygter at vi har vundet et samfund, der bekræfter de rovgriske i retten til riget. Vi frygter, at vi vil miste vor folkelige identitet og dermed vor evne til at forme vort samfunds fremtid.

Den tvivlsomme trøst er, at "Danmarkssamfundet" i de kommende år vil sætte nye rekorder i uddeling af Dannebrogspaner til akkompagnement af en national svulst, der vi vokse proportionalt med nedtrapningen af den nationale selvbestemmelse.

Samtidig kan vi vente, at folkedans, fremmedhad og turisme vil blomstre...

Nu vil folketings- og byrådsmedlemmer fra nær og fjern i Danmark flyve luften tynd i Norden for at kvæle det nordiske i skåltaler, mens Anker Jørgensens underskrift i Paris den 19. oktober 1972 lover Danmarks indbinding i en europæisk union pr. 1980."

Usentimentale og kun alt for professionelle ord. Meget kompetente indlæg i de tidlige numre, bl.a. et interview med professor Gunnar Thorlund Jepsen, er inde på de store begrænsninger, Danmarks enegang ind i EF i praksis ville lægge på det nordiske samarbejdes muligheder. Men det er typisk for et tidsskrift af Frit Nordens støbning, at man ikke holder sig alene til den praktiske politikplan. Bent Briers artikel supplerer de praktisk-politiske artikler og graver ned til det bevidsthedsmæssige: til de narresutter og nationaldragter, der skal skjule, at vores indflydelse på vores eget samfund bliver mere og mere forsvindende – men som ikke løser de problemer, demokratitabet medfører. Når

vores fælles erfaringer, vores identitet, er blevet menings- og arbejdsløse, kan de udarte i fremmedhad.

Vores bevidsthed og hukommelse skulle vaskes grundigt ren, noterer Bent Brier også, for at glemme os selv og ikke mindst glemme politikernes løgne op til folkeafstemningen:

"Det var ikke nok at vaske tavlen ren – man måtte også vaske hjernerne, så løftebrud og bevislig uhæderlighed blev skyllet ud af hukommelsen. Det lykkedes trods alt ikke, skønt billig champagne befordrede nogles momentane hukommelsestab – de vågnede dog op med en fad smag på tungen af kuldslået letmælk til flødepris." (FN nr. 3)

Det er Frit Nordens beskedne mål at give den nordiske identitet noget fornuftigt at bestille ved igen at give den et demokratisk ansvarligt virke i verden. Og at Norden i sine bedste politiske traditioner har noget at give, også i spørgsmålet om demokratisk kontrol og anvendelse af "den teknologiske revolution", påvises i mange artikler.

Den nordiske identitet, 800 politikere og 20 millioner andre

Blandt disse traditioner er nærdemokrati. Små udkantsområder skal ikke sultes ihjel af de større centre, men udvikle sig i deres egen ret; det ved man i Norden, der i sig selv er et udkantsområde. En anden god tradition er miljøbevidsthed.

"Det norske Nei uttrykker en bevisst protest mot den økende umyndiggørelse og avdemokratisering i det moderne samfunn; ... en avvisning av den akselererende kommersialisering og teknologiske "effektivisering" av de menneskelige livsmiljøer, konkretisert i Romatraktatens grunnprinsipper om den "frie bevegelse" av kapital og arbeidskraft m.m. Et nei til yterligere sentralisering av industri og bosetning, in casu et nei til EFs stimulering av de multinasjonale konserner og til dets landbrukspolitikk.

Denne protesten fik i Norge en

mektig støtte ved den økende bevissthet i opinionen for økologiske synspunkter og miljøvern, og ikke minst ved de nye sterke populistiske strømningers betoning av lokalsamfunnets betydning i denne sammenheng. ... (Bemærk, at ordet "populistisk" her anvendes positivt i sin egentlige betydning af "folkelig".) I det norske nei ligger det netop begrunnet at EF både er foreldet og direkte forsterker vår tids menneskelige og samfunnsmessige problemer og at det i særdeleshet er ulykkelig for et lite land i kontinentets geografiske utkant", skrev lektor Hjalmar Hegge fra Oslo.

Det er næppe nødvendigvis at gjøre Frit Nordens lesere opmærksomme på, at det ikke er nostalgi, der præger bladets tilgang til det nordiske og dets rolle. Man søger efter alt det i de nordiske samfund, der kan hjælpe til at finde veje ud af en dybtliggende global krise.

Om en udvej af "Nordens politiske kris", bl.a. efter valget i Danmark i december 1973 og fremvæksten af et stort "fremskridtsparti" under Anders Lange i Norge, skriver redaktør Evert Kumm, at

"Att forma denna nordiska ideologi på ett gripbart sätt och bygga upp en genom alla fyra rikana samlande folkrörelse kring den borde nu bli en utvägg ur Norden politiska kris. Det er möjligt at vi er på väg in i en tid av sönderfall och politisk splittring – en idealisk tid för charlataner och demagoger. Den ekonomiska maktens koncentratioin till en välorganiserad byråkrati i Bryssel kan mycket väl komma att kompletteras med politiska rörelser, som bryter sönder våra länders långa demokratiska utveckling. ... En ny nordism kring ett realistisk ekonomiskt och politiskt samlingsprogram borde nu kunne realiseres. ...

I stort sett har parlamentarikerna svikit och försummat det meste i den vägen. ... Nå väl, antalet av folketings-, stortings- och riksdagsledamöter är inta fler än cirka 800 i Norden. Det finns desutom cirka 20 millioner andra människor. Bland alla dessa bör det finnas tillräckligt många för att bygga upp den nordiska folkrörelse, som bär fram drömmen om ett förenat Norden till förverkligande." (Frit Norden nr. 7-8, februari 1974).

Samme Evert Kumm havde dog allerede i Frit Nordens første nummer

bemærket, at det måske var symptomatisk, at initiativet til "en gemensam nordisk tidning för våra gemensamma EEC-studier och vår gemensamma motståndskamp" kom fra Danmark, og sukkende tilføjet, at "Den samordning av våra resurser, som detta danska försök kan innebära, borde ha kommit långt

Hvis man mister herredømmet over sit eget samfund og nogle af det's grundlæggende værdier, hvordan sikrer man så, at kampen for at genvinde "ens eget" ikke bliver en kamp imod "de andre"?

tidigara".

Ændrede forudsætninger

Ja, initiativet kom ikke tids nok til at holde Danmark uden for EF. Og siden er det gået endnu værre: Alle indlæg i de første numre af Frit Norden er enige om, at Sverige og Finland i hvert fald aldrig kommer med i EF. Deri tog man fejl.

Men, som nævnt i indledningen, her skal ikke kun ses på, hvor de tidligere numre af Frit Norden har fået ret, og hvor de har taget fejl. Det vigtige er, at Frit Norden, fra sit første nummer, har rejst utroligt væsentlige spørgsmål: Hvordan bevare magten over eget samfund og ikke mindst over teknologien i en periode, hvor teknologien bliver grænseløs - og påvirker både samfund og bevidstheder (nærdemokrati i Verdenssamfundet)? Hvis man mister herredømmet over sit eget samfund og nogle af det's grundlæggende værdier, hvordan sikrer man så, at kampen for at genvinde "ens eget" ikke bliver en kamp imod "de andre"?

Disse spørgsmål, der springer i øjnene fra Frit Nordens første sider, må siges at være væsentlige, al den stund de – i anden sprogdragt – fortsat er aller øverst på den samfundsmæssige

dagsorden. Ingen har endnu fundet svar på dem. Men at de ikke er løst, er i hvert fald ikke noget, man kan klandre Frit Norden for!

Frit Norden i dag

Tidsskriftet blev ikke den fællesnordiske platform, der fik genoplivet besindelsen på, hvad Norden har at give. Der mangler fortsat en sådan platform. Måske kom man, som Evert Kumm skriver, for sent i gang. Og selv om Danmark i dag ikke længere er det eneste nordiske land i EU, er det nordiske samarbejde og følelsen af en fælles nordisk model og identitet, yderligere svækket.

Er den triste konklusion så, at Frit Norden nu snart bliver 30 år og så egentlig ikke behøver blive ret meget ældre?

NEJ, for aldrig har de spørgsmål, bladet rejser, været så aktuelle som nu. De voldsomme kampe om globaliseringen, de identitetssøgende mennesker, højredrejningen og fremmedfrygten taler deres tydelige sprog. Lærde folk, der af EU bliver udstyret med fine professortitler, fortæller pligtskyldigt, at al historie og alle traditioner er "myter", som tiden løber fra. Men det historieløse samfund, hvor der er frit valg på alle hylder (for de udvalgte få, der har penge nok), har ikke løst, men forværret problemer med rodløshed, fremmedfrygt og polarisering. Og jeg har endnu ikke set bedre svar på disse problemer end en besindelse på netop de frihedstraditioner og det solidariske syn, der – hvad enten de kaldes myter eller ej – har været virkelige nok til at præge de nordiske samfund dybt. I 30 år, hvor disse værdier har været under uhørt hæftige angreb fra politikere, establishment og EU, har Frit Norden stilfærdigt fortsat kampen for at demonstrere, at de er der, og at de har en funktion stadigvæk.

Når man ser på, hvor stærke, de kræfter er, der presser på i den modsatte retning, er det mere end en halv sejr, at Frit Norden har holdt fanen og kvaliteten højt i 30 år.

Høgni Hoydal:

“Myten om rigsfællesskabet”

Høgni Hoydal:
Myten om rigsfællesskabet,
 Lindhardt og Ringhof 2000.
 116 sider.

ANMELDELSE

ved Jakob Buhl

Høgni Hoydal, der blandt andet er minister for nordisk samarbejde i den færøske selvstyrekoalition, har skrevet denne bog der belyser baggrunden for ønsket om færøsk selvstændighed anderledes end vi normalt hører det i medierne, men han er jo da også, kunne man sige, sin egen ordstyrer i bogen.

Baggrunden for det nuværende hjemmestyre og Færøerne under den kolde krig kommer også i et andet skær under Hoydals behandling. Både USA og USSR kan således have været bekymrede for, hvordan et selvstændigt Færøerne ville være og om det ville kunne misbruges af modparten. NATOs store radarstation på Færøerne var med til at give Danmark fra drag i kontingentet til NATO. I øvrigt blev færingerne selv aldrig spurgt, hvilket ellers er god tone. Også selvom forsvar er et dansk anliggende.

Hvad sambandsfolk og løsrivelsesfolk skændes om er en ting, og de to modparter kan da muligvis fremprovokere overdrivelser hos modparten. Alligevel er det altså mit klare indtryk, at Hoydal er nuanceret og bidrager til et mindre ensidigt billede end det der er

sædvanligt i danske medier, hvor skilningen af Færøerne og færinger ofte har befundet sig på et pinligt lavt, uvidende og næsten diskriminerende niveau¹ (omend der efterhånden faktisk forekommer flere positive undtagelser).

Hoydal omtaler også olien. Det der er særligt interessant i dette forum, er tidligere statsminister Poul Schlüters pludselige overdragelse af retten til Færøernes undergrund til Færøerne alene. På side 64 skriver Hoydal således, at det dels kan bero på Færøernes kaotiske økonomiske situation i begyndelsen af 90-erne, men *også* på et EU-direktiv mod national favorisering af olieselskaber, der jo gælder for Danmark, men *ikke* for Færøerne. Danmarks medejerskab til færøsk undergrund skulle altså med andre ord også have åbnet for hele EU fordi Danmark var med i EU. Jeg har tidligere hørt det udlagt som, at EU skød en kile ind i ejendomsretten til den færøske undergrund (ligesom onde tunger påstår, at geopolitiske overvejelser kan have spillet ind i EU's iver for at få Sverige indlemmet med al sin malm, skove, vandkraft og storindustri). Så langt går Hoydal dog ikke idet bogen koncentrerer sig netop om rigsfællesskabet og færøske anliggender.

Til slut vil jeg udrage nogle væsentlige konklusioner fra læsningen af bogen. De to første udspringer direkte fra bogen. Den tredje er min egen kommentar:

- 1). Hjemmestyreløven betragtes som værende påtvunget af Danmark og har bundet Færøerne klientielt fast i bloktilskudssystemet.
- 2). Færinger er *ikke* danskere, men det forhindrer dem ikke i på samme tid at nære beundring for Danmark og danskere og at ville løsrives.
- 3). Hoydal skriver til slut om *mikro-*

statens tidsalder. Man må dog også betone, at Færøerne er en del af det nordiske fællesskab, og har et stigende *vestnordisk* samarbejde med Island og Grønland, og er det uanset status. Men dette sidste kræver også *vores* velvilje overfor det nordiske. Hvis det nordiske alene er vigtigt for færingerne, fylder det jo ikke lige så meget i billedet som hvis det er det for danskerne. Færøerne vil også, og navnlig som eventuel selvstændig stat, få brug for *mere* nordisk samarbejde og *mere* nordisk forankring. Dette er der grund til stærkt at betone.

1. Blandt andet har en journalist ved finlandssvenske *Hufvudstadsbladet* engang i en artikel beskrevet den tidligere danske regerings attituder overfor færingerne som næsten diskriminerende og konstaterede samtidigt at en tilsvarende behandling af f.eks. tyrkiske indvandrere *ikke* var gået upåtalte hen.

STØT FRIT NORDEN

i arbejdet for dansk folkestyre og et frit internationalt samarbejde med udgangspunkt i nordisk menneskesyn og fællesskab. Foreningen er tværpolitisk og uafhængig af andre organisationer.
 Bliv medlem eller abonnent.

Nærmere oplysninger hos
 landssekretær

Leif Kajberg
 Klirevænget 31,
 2880 Bagsværd
 tlf. 44 98 29 32

Eller

Bent Brier
 Græsted Vænge 23
 3230 Græsted
 tlf. 48 39 30 25

Eller besøg vores hjemmeside:
<http://www.fritnorden.dk>

Danmark kunne have hindret Frankrigs kriseramte valgdag

Da danske EU-partier snød danskerne efter vores nej til EUs Maastricht-traktat, blev grunden lagt til den krise, fransk politik er i ved dagens præsidentvalg

Af Poul Erik Søe

Dansk veghed over for EUs store lande og danske EU-partiers bedrageri over for danske vælgere er en af de vigtige grunde til krisen i Frankrig i dag, hvor landets vælgere sætter kryds i anden ombæring af præsidentvalget.

Den yderligtgående højrepolitiker *le Pen* slog de franske socialister (socialdemokrater) ud i første valgrunde. *Le Pens* vælgerfremgang er blevet skildret ikke bare som et jordskred, men som et jordskælv. Det er rent vrøvl. Han opstillede også ved det franske præsidentvalg i 1995 og fik da 15 procent af stemmerne. Nu syv år efter fik han 16,86 procent. Det er en stigning af de små, ikke engang to procent.

Når Frankrig gik i sort, skyldtes det ikke *le Pens* valgtal. Hans udgave af højredrejningen tiltrak ikke syndeligt flere, end det er set tidligere. Nej, Frankrigs folkelige krise har som grund, at de gamle partier gik tilbage. Den siddende præsident, gaullisten *Chirac* fik det laveste stemmetal, en fransk præsident nogen sinde har fået. Og socialdemokraternes ministerpræsident *Jospin* blev vraget af vælgerne.

Det er Frankrigs egentlige krise. *Le Pen* vandt ikke øget vælgertilslutning i et omfang, der i sig selv er udtryk for en højre-drejning. Og *le Pens* såkaldte jordskred er talmæssigt egentlig ikke mer end 0,68 procent flere stemmer end socialdemokraternes *Jospin* - altså ikke engang en procent.

Le Pens stemmetal kan heller ikke

udelukkende ses som tilslutning til en yderligtgående højrepolitik. Vælgerne har bare ikke haft mulighed for at udtrykke deres folkelige fortvivelse på anden måde end at sætte kryds ved ham. Det er en folkelig og politisk fattigdom, som kendes i en række lande, også i Danmark, hvor EU-partierne heller ikke afspejler de folkelige modsætninger. Også danske partier sender vælgerne ud på fløjene, fordi de ikke vil føre politik for det danske folk som helhed.

Der er tre grunde til højrefremgangen i Frankrig, persondyrkelsen i fransk politik, fremmedfrygt og modstand mod EU og euroen.

Persondyrkelsen, en sværmerisk solkongetilbedelse af præsidenter, stammer fra general *de Gaulle*, De frie Franskes leder under anden verdenskrig og senere præsident. Frankrigs nuværende forfatning er skruet sammen til *de Gaulle*, der ville have magt som en amerikansk præsident. I begge lande fører det til et skrantende folkestyre - og vælgerne er tydeligt trætte af solkonger, som franskmændene troede gennem revolutionerne mod kongedømmet at have gjort op med.

Fremmedfrygten, den virkelige og den kunstigt skabte, har i Frankrig mest kunne give vælgerfremgang for højrepartier, som tjente på at tale om det, der ellers var fejlet ind under gulvtæppet. I stedet for at se den vitterlige tilvækst af ikke-franskmænd som et politisk emne på lige fod med andre emner, bredte tavsheden sig. Det er den sikre vej til farlige tomrum i folkestyret, og det har *le Pen*

og endda mere yderligtgående end han levet på i et årti.

På samme måde har franskmændene ikke haft nogen mulighed for grundlæggende at drøfte EU og de vanskeligheder, unionen har påført Frankrig. Den franske politiske samtale om EU har været endnu mere indhegnet end den danske. Det har været kriseskabende, at fransk udenrigspolitik er præsidentens sag og ikke regeringens.

Det var alvorligt under den politiske tvetulling Mitterrand, socialdemokrat og solkonge i een person - især da en konservativ regering skulle

Der er tre grunde til højrefremgangen i Frankrig person-dyrkelsen i fransk politik, fremmedfrygt og modstand mod EU og euroen

samleve med den socialistiske præsident. Og vanskelighederne har haft samme præg - og dermed spillet væsentligt ind på første runde af præsidentvalget - under den konservative *Chirac* i hans modspil til den socialdemokratiske regeringsleder *Jospin*.

Det er den franske vælger, der er kommet i klemme i landets EU-politik, især gennem skiftende franske præsidenters langvarige samspil med den tyske forbundskansler *Helmuth Kohl*, der siden blev taget med bukserne nede som svindler. Tyskland og Frankrig optrådte som en enhed, hvor kansler og præsident på grund af magt-indretningen i deres lande hensynsløst fremturede med at presse unionen frem hen over hovedet på tyskere og franskmænd.

Det hele magtspil faldt i ruiner på grund af de danske vælgere. Den danske historie om holdningen til EU er en væsentlig forudsætning for det, der nu er endt som krise i Frankrig.

Dagens franske krisehistorie indledtes altså ved danskernes nej til Maastricht-traktaten 2. juni 1992. Det var et spinkelt nej. 50,7 procent stemte nej og 49,3 procent stemte ja. Danmark var delt. Men som ved alle folkeafstemninger er et flertal et flertal. Danmark havde sagt nej.

Efter EUs egne regler var der ingen tvivl, at det ikke kun havde som følge, at Danmark stod uden for Maastricht-traktaten. EUs regler sagde klart, at hvis bare eet land sagde nej, så var traktaten faldet til jorden og aftalen ugyldig.

At det danske nej betød hele traktatens fald for alle EU-lande var selv sagt. Den daværende danske udenrigsminister, Uffe Ellemann-Jensen, fastholdt også det synspunkt helt frem til et halvt år efter de danske vælgeres nej. Til den engelske avis *The Guardian* december 1992 sagde den danske udenrigsminister: „Alle ved, at uden Danmarks ratifikation, er Maastricht-traktaten død.“

Men de store EU-lande, ivrigst Frankrig, havde allerede længe været i gang med at undergrave det danske folks frihed og folkestyre, sådan som det var udtrykt i folkeafstemningen. Den franske præsident *Mitterand* ville vise Europa, at i Frankrig var der overvældende vælgeropbakning til EU og til Maastricht-traktaten.

Mitterrands mægtige modtræk mod de danske vælgere var at udskrive folkeafstemning i Frankrig om samme emne, Maastricht-traktaten. Det havde han ingen pligt til, fordi fransk grundlov ikke har samme krav som den danske. Han valgte folkeafstemningen alene af taktiske grunde. Han ville vise verden og danskerne, at den danske delthed i holdningen til EU var aldeles uden grundlag i stemningen i det øvrige Europa.

Forud for folkeafstemningen sagde *Mitterrand* flere gange, at han ventede omkring 80 procents ja til Maastricht-traktaten. Da stemmedagen kom i Frankrig, måtte selv de ivrigste tilhængere af EU ud over Europa skraldgrine i det skjulte over *Mitterrand* som solkongen i skidt-

Havde Danmark stået fast på, hvad de danske EU-partier var pligtige til efter grundloven, nemlig at følge folkeafstemningen, så havde Maastricht-traktaten ingen rolle spillet i dagens franske krise

pølen. 51 procent franskmænd sagde ja, 49 procent nej. Frankrig var delt som Danmark. Franskmændene var ikke mere EU-ivrige end danskerne. Alt magthaverisk unioniver var drømmebilleder og gøgleværk.

Med eet slag var det tydeligt, at det var ikke danskerne, der var sære, forkælede, fodslæbende bagstræbere, sådan som danske ja-sigere fremstiller det. Den danske delthed afspejlede aldeles den folkelige holdning til EU ud over Europa.

I virkeligheden kunne danskernes holdning ikke overraske. Kun syv år før havde EU lavet „Det indre marked“, og i Danmark var selv EU-partierne Socialdemokratiet og Det radikale Venstre imod. De mente, at man allerede med det indre marked gik for vidt. Senere udenrigsminister Niels Helveg Petersen mente, at den fælles udenrigspolitik tilmed ophævede landets selvstændighed. Det er ikke et vrantent vælgerfolk, der syv år efter siger nej til den egentlige union i Maastricht-traktaten, men danskere, som holder fast ved, hvad også EU-partier kort før havde ment - nok er nok.

I den franske præsident-valgkamp de seneste måneder har netop Maastricht-traktaten spillet en rolle. Den er for franskmændene blevet et sindbillede på, at magthaverne svinger herremandspisken over vælgerne. Da ingen af de førhen store EU-par-

tier i Frankrig gav plads til franskmændenes fortvivelse over ikke at blive hørt, så kunne *le Pen* skumme af vreden, skønt den dirrede i alle partiers vælgere.

Der skete nemlig det efter det danske nej og det franske ja, begge lande delt i to halve kongeriger, at magthaverne ikke lyttede. De gennemtvang Maastricht-traktaten. Man brød EUs egne regler for at sætte magthavernes vilje over folkenes.

Kun Danmark var i stand til at standse dette politiske magtmisbrug. Men de danske EU-partier krænkede folkestyre og grundloven ved at sidde folkeafstemningen overhørig. Det var jo nemlig, hvad der skete. Folketinget gennemførte en Maastrichtlov, der tilsidesatte vælgernes afgørelse. Det er nok det vigtigste at huske om dansk folkestyres øjeblikkelige tilstand, at folketinget med fem sjettedels flertal tilsidesatte vælgerne, og at det skete, *før* der var holdt en ny folkeafstemning.

Det hele var et nøje taktisk spil. Politikerne havde tilføjet fire danske forbehold. De var alle fire valgt af folketingets partier. Vælgerne blev aldrig spurgt om, hvilke forbehold der skulle vælges. Nu glemmer EU-partierne hver dag, at de selv valgte forbeholdene. Nu skal det lyde, som om det er de danske vælgere, der som modstræbende æsler har udvalgt forbeholdene og vil beholde dem.

Og nu hører vi dagligt, at EU strammer i forhold til Danmark og ikke vil godtage særordninger, der er en følge af de fire forbehold. EU-holdningen er, at hvis man skaber vanskeligheder for Danmark, så vil de danske vælgere sige ja til at fjerne forbeholdene. Det er jo dobbelt-betaug. Først laver danske EU-partier i snævert samarbejde med de andre EU-lande på et møde i Edinburgh en aftale, der skal sikre, at Danmark siger ja til Maastricht-traktaten i kraft af de fire forbehold. Siden vender de Edinburgh-aftalen imod danskerne for at gennemtvinge, hvad danskerne har sagt nej til på demokratisk vis. Mange, især engelske lovkyndige, ad-

Mentale barrierer i Øresund

Dansk-svensk seminar den 4. -5. marts 2002

varede danskerne dengang. De sagde, at Edinburgh-aftalen ikke gjaldt. I daglig EU-forvaltning nu viser det sig, at Edinburgh var svindel.

Edinburgh-aftalen om de danske forbehold blev aldrig lavet for danskernes skyld. Meningen var, at EU kunne snyde Maastricht-traktaten ulovligt igennem, selvom den efter EUs egne regler var død, når blot eet land ikke ville være med.

Havde Danmark stået fast på vores soleklare ret og på Maastricht-traktatens død, havde vi gavnet EU. Danmark var et spejl af den folkelige fortvivelse i Europa. Vore EU-partier solgte os for en Edinburgh-aftale, som EU nu løber fra ved at spænde ben dag for dag for de danske undtagelser. Mens statsministeren og lederne af EU-partierne stiltiende ser på.

Havde Danmark stået fast på, hvad de danske EU-partier var pligtige til efter grundloven, nemlig at følge folkeafstemningen, så havde Maastricht-traktaten ingen rolle spillet i dagens franske krise. Vi ser tydeligt, at det ikke kun var Danmark, der blev snydt med Edinburgh-aftalen. Det var de europæiske folk, som blev taget ved næsen. Når man voldtager folkene, så svarer de igen. Fransk historie ved det bedre end de fleste landes. Og nu ligner Frankrigs tidligere store partier så, som de selv har redt. Når man tager vælgerne ved næsen, svarer de med en begmand.

© Poul Erik Søe – 5. maj 2002
Artiklen stammer fra
Poul Erik Søes enmandsavis, se under:
<http://www.torshammer.dk/>

Af Leif Kajberg

Hvorfor funker det ikke rigtigt, det med storstilet vækst & dynamik befordret af regionsopbygningen i Øresundsområdet? Har euforien og ånden fra 2000, da Øresundsbroen blev indviet, tabt pusten? Hvorfor har broen ikke skabt det samme "trafikspring" som Storebæltsforbindelsen genererede? Hvorfor har den faste forbindelse ikke sat fut i udvekslingen af varer, tjenesteydelser, og arbejdskraft? Og hvordan går det med etableringen af fælles identitet – kan man eksempelvis tale om Øresundsborgere?

Bevares, flere danskere flytter over til Skåne – leveomkostningerne er jo lavere – Øresundsuniversitetet er en realitet, studerende pendler frem og tilbage, og mange skåninger drages jævnlige af Københavns mange fri-telser og kulturtilbud, men de spektakulære initiativer og fællesprojekter, der rykker, er ligesom en mangelvare fortsat. Den fysiske barriere er væk, og nogle af de formelle barrierer i form af regler og strukturer er gradvis blevet nedbygget som følge af det nordiske samarbejdes og EU-direktivernes udjævnende effekt. Men vi hører jo stadig om skatteregler og kompliceret arbejdsmarkedsjura, der på snerlevis hæmmer væksten i transport og mobilitet i Øresundsregionen. Og hvorfor er der ikke meget mere integration på hverdagsplanet, hvorfor er Øresundsintegration ikke en folkesag? Hvorfor føles det fortsat som om Malmø ligger lysår væk? Hvorfor er de småirriterende trafikmeldinger i morgenradioen – oplysningerne om de evigt forsinkede og aflyste øresundstog – og politikeres og erhvervsstrategers panderynker på baggrund af den moderate biltrafik over broen stort set det eneste, der minder os om, at Skåne og Sjælland nu er vokset sammen fysisk? Hvorfor

er Sverige og Øresundsregionen ikke forsidestof? Hvorfor har vi ikke fælles medier? Hvorfor udsendes der fx ikke den samme udgave af MetroXpress i Malmø og i Københavnstrup? Kort sagt, hvad er det, der hindrer stordriftsfordele i at manifestere sig, og hvorfor er der ikke mere kul på regionalt samarbejde omkring samfunds- og erhvervsudvikling? Kunne man forestille sig et HUR (Hovedstadens Udviklingsråd) for trafik, vandforsyning, elforsyning, infrastrukturplanlægning, kultur mv for hele Øresundsregionen, dvs. et ØUR, eller hur? Hvor er det det halter, hvorfor hæmmes udviklingen af fællesbevidstheden, og kan man overhovedet tale om en fælles mentalitet? Og kan man – via medierne fx – hjælpe en fælles identitetspolitik for Øresundsregionen på vej? Kan intensiveret informationsformidling være medvirkende til at overvinde mentale barrierer? Og hvad er medieverdens rolle i denne sammenhæng? Kan man som professionel mediearbejder engagere sig aktivt i en sådan proces? Eller er man som journalist bedst tjent med at holde sig på afstand af holdninger og engagement i denne sag?

Disse meget centrale spørgsmål blev taget op til diskussion på et spændende dansk-svensk seminar om mentale barrierer i Øresundsregionen på Helsingør Vandrerhjem den 4. – 5. marts. Seminaret samlede en hel del professionelle mediefolk. Med på en lytter fra Frit Norden var Leif Kajberg. Seminaret var arrangeret af Forum Norden med Johan Lindblad som en af anker mændene.

Det er naturligt at starte med et historisk tilbageblik, det perspektiverer og giver baggrundsviden. Man får fastere grund under fødderne i analyser og diskussioner. Det er der brug for i en historieløs tid, hvor mange unge ingen anelse har om, hvad der gik

forud, hvilke mennesker, der levede på begge sider af Sundet for fx 2-300 år siden, hvad der optog disse mennesker, og hvad de levede af og for. Og hvordan var det egentlig med tilhørsforhold og identitet dengang? Gik det rundt, dengang i Skåne, og følte sig som beboere i en nationalstat? En nationalstat, som er udskældt og yt i dag. Så man skævt til dem, der boede på den anden side af det farvand, der kun kunne krydses med båd. Med andre ord, hvordan har man i det hele taget set på hinanden i tidens løb, de, der boede på Sjælland og de, der boede i Skåne? Hvilke forskyndninger i synet på hinanden har man kunnet iagttage? Hvad kan historie-forskningen fortælle os om udviklingen i opfattelser af dansk og svensk

Klart er det, at svenske medier gør mere ud af at præsentere historier om nabolandet end danske medier

gennem tiderne, og hvad dækker danskhed og svenskhed?

Faghistorikeren *Harald Gustafsson*, der til daglig forsker og underviser ved Lunds Universitet, var selvskreven til at indlede seminaret og sætte den øresundshistoriske kontekst på plads i tilhørernes hoved. Undervejs pirkedes lidt til grundfæstede forestillinger, og overraskende vinkler på stoffet blev bragt i spil. Samtidig fik vi et indtryk af, hvordan de nationale stereotyper – synet på danskere og svenskere – udviklede sig op gennem tiden. Og vi blev præsenteret for hovedingredienserne i danskernes Sverigesbillede og svenskernes Danmarksbillede. *Sture Näslund*, der har arbejdet journalistisk med Danmark, Sverige og Norden som stofområder i omkring 20 år, greb straks fat om nælden og stillede spørgsmålet: Hvor interesserede er vi egentlig i hinanden? Hvordan dækkes og skildres Danmark i svenske medier og omvendt? Klart er det, at svenske medier gør mere ud af at præsentere historier om nabolandet end danske medier. Det blev belagt med flere eksempler. Journalisternes rolle i ”regionsbyggeriet” – Øresundsregionens

tilblivelsesproces og brobygningen – var et kapitel for sig. Brobegejstringen dampede af, og det er også blevet afspejlet i medierne. Nu var overskrifterne på historierne bl.a. ”Broeffekten udeblev.” Samtidig er der kommet mere fokus på hverdagens problemer i Øresundsregionen, fx dem, der har rod i beskatningsforhold og stive arbejdsmarkedsregler. Der noteres endvidere konkrete tilbageslag på medieområdet: Flere korrespondentjob på henholdsvis den danske og den svenske side er blevet nedlagt. Dvs. færre ressourcer til at sætte ind på dækningen af udviklinger og temaer i Øresundsregionen.

Orla Vigsö, der er lektor på Nordens Folkliga Akademi i Göteborg, fortalte hvor Näslund slap og gjorde klart, hvor lidt Sverigesstof, der bringes i danske medier. Tankevækkende iagttagelser var der nok af. De løsevne episoder eller enkeltbegivenheder, undertiden af dramatisk karakter, dominerer og forstørres op: fx æresdrab, Astrid Lindgren og sport. Vigsö fortalte om sine analyser af vinkler og de værdier, der er indbygget i historierne. Danske medier ynder således at fremstille det svenske som eksotisk. Det kunstige, absurde og kulturelt ekstreme eller afvigende er et yndet tema i Sverigesdækningen. Fordomme, klichéer og myter stortrives og vedligeholdes flittigt af journalisterne. Vores hjemlige ”Information” var således god for følgende overskrift: ”Til narkomesse i Forbudssverige.” Man antyder derved, via dette ordvalg, at ”Forbudssverige” – denne fiktive størrelse – rent faktisk eksisterer. Og et andet eksempel, i samme boldgade: ”Tobaksrøg forsinket tog” – fra Berlingske Tidende. Altså historien om Øresundstogenes fintmærkende automatik, som satte togene i stå, da udstyret i togene sporede røg fra cigaretter o.l. Her pirkedes til fordømmen om svenskerne som puritanske og fjendtligt indstillede over for nydelsesmidler. Vigsö gik senere i dybden med disse problemstillinger i et oplæg om ordvalg og retorik i de nationale medier. Desværre har vi jo på det allerseneste i hjemlige medier fået en klar illustration af, hvordan denne ”mekanisme” fungerer. Kontroversen mellem Danmark og Sverige foranlediget af gensidige beskyldninger vedrørende udlændinge- og integrationspolitikken har fået fuld mediedækning, og bedre er

det ikke blevet af Pia Kjærsgaards uhyrlige og dybt tåbelige udtalelser om etnisk udrensning i Skåne og om at sætte en ekstra klap i Øresundsbroen. Fordommene og de stereotype forestillinger om Sverige ligger ikke langt væk.

Fremtidsforskeren *Uffe Palludan* havde nogle pointer, der ikke var til at tage fejl af: Afstanden mellem Sjælland og Sydsverige er enorm. Mentalt set er der således 1000 km til Helsingborg. Han forsøgte sig også med nogle karakteristikkere af mediernes rolle og særpræg i henholdsvis Danmark og Sverige. Eksempelvis nævnte han, at det kritisk-debatterende islæt er mere fremtrædende i danske medier. Svenske medier derimod har traditionelt haft en mere samfundsbevarende og oplysende rolle. Eller på kortere formel: I Danmark har vi en debatkultur, i Sverige har man en oplysningskultur. Men den købte forsamlingen ikke, der fremkom flere indvendinger. Delta-gerne ytrede sig generelt flittigt, og diskussionen fortsatte efter fremlæggelsen af resultater fra gruppearbejder. Det vil være synd at sige, at det var lyssynet, der karakteriserede vurderingerne af mulighederne for at forbedre mediernes dækning af nabolandsstoffet. Eksempelvis blev det sagt ligeud, at det ikke er *comme il faut* at dække Norden i de danske medier. Der mangler en folkelig diskussion (Øresund, Danmark-Sverige), og journalisterne på begge sider af Sundet er ikke godt nok klædt på videnskabsmæssigt. Danske mediers ligegyldighed over for, hvad der sker i Sverige, er påfaldende. Det med Norden og det nordiske som plusord, specielt i relation til EU, var i øvrigt ikke noget, der faldt i alle tilhøreres smag. En TV-journalist sagde således rent ud, at man er et gammelt senromantisk fjols, hvis man snakker Norden! Den sag blev afgjort dengang, Danmark valgte side og stemte sig ind i EF, det senere EU.

Den lidt pessimistiske vurdering, der kunne spores i nogle diskussioner, virkede dog ikke handlingslammende. Noget blev faktisk sat i gang under seminaret: Det blev vedtaget at danne et uformelt netværk af skrivende folk og andre formidlere med interesse for mediernes dækning af Øresundsproblematikken og nabolandsstof.

FRIT NORDEN's ÅRSMØDE

**24. - 25. august
2002**

Der indkaldes hermed til årsmøde i Frit Norden weekenden 24. - 25. august på

Motel Medio
ved Snoghøj,
Kolding Landevej 6,
Fredericia.

Dagsorden i henhold til vedtægterne.

Efter foreningens generalforsamling lørdag eftermiddag holdes et seminar med oplæg og debat om bl.a. magtstrukturen i EU i lyset af den seneste udvikling.

Nærmere program og praktiske oplysninger bringes i næste nummer af Frit Norden, som udkommer i juli måned.

Husk at reservere dagene.

NORDISKE NOTER

Indsamlet af Leif Kajberg

Svensk kritik af dansk integrationspolitik

I maj udbrød der en ordkrig mellem Danmark og Sverige. Anledningen var den svenske integrationsminister Mona Sahlins kritik af sin danske kollega Bertel Haarder. Flere svenske politikere har fulgt trop i kritikken af den danske regerings udlændingepolitik, og regeringscheferne Göran Persson og Anders Fogh Rasmussen blandede sig også i striden. Kontroversen mellem Danmark og Sverige foranlediget af de gensidige beskyldninger vedrørende udlændinge- og integrationspolitikken har fået fuld mediedækning. Og også inden for den politiske og kulturelle verden i Sverige er tonen blevet skærpet, og det er vel en del år siden, at forholdet mellem de to nordiske lande har været så køligt.

Der er af flere svenske bladskribenter og kulturpersonligheder blevet ytret skarp kritik af Danmark og dansk mentalitet og dansk lukket-hed og selvgodhed, også på lederplads i aviser. Klimaet er desuden blevet forværret af Pia Kjærsgaards uhyrlige udtalelser om etnisk udrensning i Skåne og om at sætte en ekstra klap i Øresundsbroen. Fordommene og de stereotype forestillinger om Sverige ligger ikke langt væk. Desværre møder vi også lejlighedsvis eksempler på røster fra "folkedybet," som saftigt og uden blusel sekunderer Pia Kjærsgaards i hendes verbale udfald mod svenskerne. En læserbrevsskribent brugte således for nylig udtrykket "skræmtede tranlamper" (MetroXpress 28. maj 2002) om dem "på den anden side af sundet."

David Rehling er i en leder i Information den 23. maj inde på, at tonen i det daglige dansk-svenske samkvem er tilstræbt fredsommelig, og at begge regeringer jævnlige lufter fromme forestillinger om en særlig nordisk blok i EU. Men måske varsler den heftige svenske kritik af dansk integrationspolitik nye tider i den forstand, at vi skal vænne os til mere direkte og åbenhjertige synspunktudvekslinger om interne politiske anliggender de nordiske lande imellem. Måske kan det ligefrem hilses velkommen, at der institueres praksis, hvorefter et nordisk land som noget naturligt kritiserer den førte politik i et nordisk naboland.

Kultur kan bygge broer

Morgunblaðið, Islands største avis, bragte hele den tale Islands præsident Ólafur Ragnar Grímsson holdt ved Nordisk Råds temamøde om demokrati 15. april. Den har vakt opmærksomhed, fordi Præsidenten, som forventes at have en neutral position, på mødet talte ganske direkte om de kommende års udfordringer. Præsidenten lagde i sin tale blandt andet afstand til EU medlemskab for Island.

Morgunblaðið bragte også en kommentar fra Nordisk Ministerråds generalsekretær Søren Christensen om hvordan kulturen kan bygge broer. Søren Christensen skriver blandt andet, at det nordiske samarbejde har en vigtig mission i at satse hårdt på de bløde værdier, og at anvende den nordiske model til at udnytte kulturen som et effektivt værktøj som brobygger over ofte dybe kløfter. Den model er der brug for både internt i den multikulturelle kontekst i de nordiske lande „og i al beskedenhed som et eksempel for andre steder i verden, hvor man skyder først og lader være med at spørge bagefter“

*Kilde: Norden i veckan - måndag
2002.04.22*